

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת ראה

שמחה

מצוות השמחה בחגי ישראל היא מצוות עשה שנצטוונו עליה בפרשתנו:

וְשִׂמְחֶתָּ בְּחֶגְךָ אֶתְּךָ וּבְנֶךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְהַלְוִי וְהַגֵּר וְהַיְתוּם וְהָאֵלֶּמְנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ (דברים טז, יד).

בזמן שבית המקדש היה קיים היו מקיימים את מצוות השמחה בהקרבת קורבן שלמים והנאה מאכילת בשר הקודש. בזמננו המצווה מתקיימת בדרך שונה, כמבואר בשולחן ערוך:

חייב אדם להיות שמח וטוב לב במועד, הוא ואשתו ובניו וכל הנלווים אליו. כיצד משמחין? הקטנים נותן להם קליות ואגוזים, והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין כפי ממונו, וחייב להאכיל לגר, ליתום ולאלמנה עם שאר עניים (אורח חיים תקכט, ב).

בעל החינוך מסביר שהשמחה היא צורך טבעי וחיוני כמו האכילה, השתייה והשינה:

משורשי המצווה, לפי שהאדם נכון על עניין שצריך טבעו לשמוח לפרקים כמו שהוא צריך אל המזון על כל פנים ואל המנוחה ואל השינה, ורצה האל לזכותנו אנחנו עמו וצאן מרעיתו וציונו לעשות השמחה לשמו למען נזכה לפניו בכל מעשינו (ספר החינוך ראה, תפח).

אכן השמחה בדברים גשמיים היא חלק מהצרכים הבסיסיים של כל בן אנוש, והקב"ה זיכה אותנו לחבר צורך אנושי זה עם עבודת ה' בעת החגים. והואיל והאדם הוא גוף ונשמה אין שמחתו שלמה אלא כאשר הוא נותן מזון גם לצורכי הגוף וגם לצורכי הנשמה. וכך נפסק בשולחן ערוך:

מצוות יום טוב לחלקו – חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתייה (תקכט, א).

ועם זאת יש להיזהר שלא להפוך את השמחה להוללות:

אדם אוכל ושותה ושמח ברגל. ולא ימשוך בבשר וביין ובשחוק וקלות ראש, לפי שאין השחוק וקלות ראש שמחה אלא הוללות וסכלות, ולא נצטוונו על ההוללות והסכלות אלא על שמחה שיש בה עבודת היוצר (תקכט, ג).

בפסוק מודגשת החובה לשתף עניים בשמחותינו, ככתוב "וְשִׂמְחֶתָּ בְּחֶגְךָ... וְהַגֵּר וְהַיְתוּם וְהָאֵלֶּמְנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ", וראינו כי חובה זו הובאה בשולחן ערוך – "וחייב להאכיל לגר, ליתום ולאלמנה עם שאר העניים". הרמב"ם מדגיש ששיתוף העניים והנזקקים איננו נובע ממצוות צדקה אלא הוא חלק בלתי נפרד ממצוות השמחה:

וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצווה אלא שמחת כרסו, ועל אלו נאמר (הושע ט, ד) "זבחיהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם", ושמחה כזו קלון היא להם, שנאמר (מלאכי ב, ג) "וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם" (הלכות יום טוב ו, יח).

על כן חשוב לפני כל חג וחג לתת תרומה לארגונים שדואגים שלא יחסר כלום לאף אחד לקראת החג.

היכולת לשמח אחרים מרוממת את השמחה ומביאה אותה לשלמותה. ואם אינני טועה, שמעתי פעם מפי אבי מורי הרב משה בוצ'קו זצ"ל את המשפט הבא:

הדרך לזכות לעולם הבא שלך היא לדאוג לעולם הזה של זולתך.

שאלו דוד בוצ'קו